

идеи, оказавшие влияние на обширный круг последующих течений, таких разных, казалось бы, как абстрактный экспрессионизм, ар-брют, перформанс, неодадаизм, поп-арт, концептуализм и магический реализм.

Представителями направления, художниками разных стран, создано огромное количество настоящего высокохудожественных произведений. Это полотна таких авторов как М. Эрнст, И. Танги, Р. Магритт, Х. Миро, С. Дали, а также различные по природе и методу произведения многих других художников. Однако наследие сюрреализма – это не только конкретные образцы творчества, но и идеи, породившие их, традиции, сложившиеся в результате творческих экспериментов А. Бретона, Ф. Суло, П. Элюара и других. Философские идеи экзистенциализма, Ф. Ницше, А. Бергсона, З. Фрейда, К. Г. Юнга, Х. Ортеги-и-Гассета, М. Бахтина, которые явились идейными основами для сюрреализма, и сегодня остаются популярными в творческой среде.

Таким образом, будучи вершиной авангардного искусства, сюрреализм завершил развитие проекта модернизма в XX веке. В начале нового тысячелетия визуальные коды и идеи сюрреализма становятся частью проекта постмодернизма, сделав его одним из соединительных звеньев в системе текстуральных антиномий модернизма и постмодернизма.

Литература

1. Андреев Л.Г. Сюрреализм. – М., – 1972, – С. 7.
2. Мосин И.Г. Сюрреализм / Иллюстрированная энциклопедия. – СПб.: Кристалл, – 2005. – С. 252.

©ПГУ

СЕЛЬСКІЯ ПАХАВАННІ ЯЎРЭЙСКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА БЕЛАРУСІ XIX – ПАЧАТАКУ XX стст.

К. А. ТАЛЯРОНАК, Д. У. ДУК

The article is devoted to the rural Jewish cemeteries of XIX – the beginning of XX on the territory of Belarus. The issue describes the main features of cemeterial arrangement. Special attention is paid to the form and design of Jewish rural grave stones

Ключавыя словы: могількі, надмагілле, дэкор, эпітафія

Гісторыя яўрэйскіх могілак на Беларусі налічвае некалькі стагоддзяў. Па сведчанні гісторыка і этнографа І. Ярашэвіча, у Лідскім павеце на яўрэйскіх могілаках у XVIII стагоддзі быў знойдзены надмагільны камень, на якім значыўся надпіс 1170 г. [12, с. 16].

Мэтай працы стала даць усебаковую характарыстыку сельскім яўрэйскім пахаванням XIX – пачатку XX стст. на Беларусі. Прадмет даследавання – сельскія пахаванні яўрэйскага насельніцтва XIX – пачатку XX стст. на Беларусі.

Апынуўшыся ў іншым этнічным асяродку краін Еўропы, яўрэі былі вымушаны стварыць свае ўласныя могількі, часам у абмежаваных умовах. Так ці інакш, яны адразу вылучыліся сваёй спецыфічнасцю, сваім непадабенствам на могількі праваслаўных і каталікоў [24, с. 140].

Яўрэйскія могількі вылучаліся радамі каменных пліт са спецыфічнымі надпісамі арабскай каліграфіі. Сельскія яўрэйскія могількі – гэта амаль заўсёды аднастайныя рады надмагільных камянёў, абчэсаных з аднаго боку, на лысым пагорку сярод дзірвану.

Надмагільныя яўрэйскія помнікі – гэта своеасаблівыя мемарыяльныя збудаванні, якія фарміравалі прастору памяці і згоды з прашчурамі. Яўрэйскія надмагіллі, як і сінагогі, адлюстроўваюць шматлікія старажытныя рысы яўрэйскага анталогіі. У прасторы існавання яўрэйскіх абшчын могількам адводзілася вызначанае месца. Згодна яўрэйскага (маецца на ўвазе рэлігійнага іўдзейскага) светапогляду гэта месца адыходзіла сваімі каранямі да народаў Бліжняга Усходу, да іх прадстаўленняў аб Міры жывых і Міры мертвых. Такі дуалізм цэласнасці прасторы быў калісьці характэрны рысай старажытнай егіпецкай культуры. Помнік над пахаваннем уяўляў сабой не толькі прадмет вылучэння месца вечнага пакою чалавека, але і камень, які злучаў жывых і памершых памяццю і неабходнасцю наведваць гэта сакральнае месца [24, с. 140].

Распаўсюджанне рэфармацыйных ідэяў у канцы XIX і XX стагоддзях парушае ідэю роўнасці людзей перад смерцю. На яўрэйскіх могільках пачынаюць з’яўляцца індывидуальныя пахаванні, якія займаюць значную плошчу, з абеліскамі, скульптурнымі кампазіцыямі. З’яўляюцца фамільныя склепы. Збудаванне фамільных склепаў было характэрнай з’явай у найбольш буйных гарадах і мястэчках Беларусі. Аднак тут нельга не ўзгадаць яўрэйскія могількі ў вёсцы Пліса Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. Тут быў выяўлены склеп, які быў узведзены ў пачатку XX стагоддзя. Гэта сямейны склеп купца 2-гільдыі. Даўжыня складае 10 метраў, вышыня 1,2 метры, зроблены з бетону.

У пачатку XX стагоддзя з’яўляецца зусім нехарактэрны для яўрэйскіх пахаванняў элемент: металічная агароджа.

Сельскія яўрэйскія надмагільныя помнікі XIX – першай паловы XX стст. – гэта каштоўны помнік выяўленчага мастацтва, так як уяўляюць сабой цікавыя ўзоры разнага каменю. Мастацтва разнага каменю ў зоне распаўсюджання яўрэйскай дыяспары (могілкі Заходняй Украіны, Беларусі, Малдовы, Польшы) дасягнула ў XVIII–XIX стагоддзях высокага ўзроўня маляўнічасці [6, с. 5]. Сярод выяў на сельскіх яўрэйскіх надмагіллях часце за ўсё сустракаецца раслінны арнамент і выявы культавых яўрэйскіх сімвалаў (Менора і зорка Давіда).

Традыцына кожнае яўрэйскае надмагілле мела свій надмагільны надпіс – эпітафію. Яўрэйскія эпітафіі XIX – пачатку XX стст. мелі вызначаную структуру. Кожная эпітафія звычайна утрымлівала чатыры элементы: уступную формулу, імя, гады жыцця і заключную формулу [28, с. 2].

На падставе матэрыялаў з 10 комплексаў яўрэйскіх пахаванняў Віцебскай і Мінскай вобласцяў былі вылучаныя характэрныя рысы размяшчэння сельскіх яўрэйскіх пахаванняў, іх арнаментыкі і эпітафічнай структуры. Можна зрабіць вывад, што яўрэйскія могілкі XIX – пачатку XX на Беларусі прадстаўляюць сабой асаблівы феномен сучаснай рэчаіснасці.

Літаратура

1. *Гоberman Д.* Мотивы еврейского искусства в рисунках Давида Гоbermanа / Вступ. ст. Д. Гоbermanа. – СПб.: ЭЗРО, 1996. – 75 с.
2. Живописная Россия: Отечество наше в его зем., ист., плем., экон. и быт. значении: Литов. и Белорус. Полесье: Репринт. Воспроизведение изд 1882 г. – Мн.: БелЭн, 1993. – 550 с.: ил.
3. *Локотко А.И.* Архитектура европейских синагог / А.И. Локотко. – Мн.: Ураджай, 2002. – 156 с.: ил.
4. *Носоновский М.И.* Эпитафии еврейских надгробий Украины. – Препр. – М.: ОЕН, 1998 – 13 с.

©БГАМ

ГАРМОНИЧЕСКИЙ ЯЗЫК КОНЦЕРТА ДЛЯ ФОРТЕПИАНО С ОРКЕСТРОМ № 3 «AVE MARIA» А. КАРАМАНОВА: К ПРОБЛЕМЕ ТРАДИЦИЙ И НОВАТОРСТВА

Ю. В. ТАРАНУХА, Е. В. ЛISOVA

The article examines the main problems of the individual composer's style A. Karamanov determined by the constant foundation of his harmonic thinking on the example of a concert for piano and orchestra № 3 "Ave Maria". Innovative aspirations of the composer considered taking into account the historical and stylistic parallels and the leading art movements in twentieth century music

Ключевые слова: гармония, «поглощение минора», «супертональность»

В произведениях А. Караманова, написанных после 1965 г., основой звуковысотной организации становится «поглощение минора» – явление, которое Ю. Холопов определяет как «диссонантную тональность смешанно-ладового (полиладового) типа, не сводимую к мажору или к минору» [1, с. 65]. Исследователь подчеркивает, что «по существу это неоромантизм гармонии и тональности» [2, с. 82].

В фортепианном концерте № 3 А. Караманова (1968) сформировался индивидуальный тип расширенной тональности с 11-ступенным звукорядом, в котором сосуществуют мажорный и минорный варианты III ступени, и с центральным элементом в виде T₉ с двумя вариантами терции. Подобные явления в целом характерны для музыки XX века (С. Прокофьев, И. Стравинский, А. Шнитке), однако приоритет А. Караманова заключается в одновременном использовании ступеней лада по вертикали.

Одним из образов идеи «поглощения минора» может служить обиходный звукоряд, а также «продленный обиходный звукоряд», в котором III мажорная и минорная ступени лада являются равноправными. Однако «лад Караманова» не мог не возникнуть без влияния хроматической тональности – одной из ведущих звуковысотных систем в современной музыке, в которой, по мнению Л. Дьячковой, «происходит стирание граней между мажором и минором (при этом остается возможность их оппозиции на разных уровнях целого – от двутерцовости в тонике до ладового противопоставления разделов формы» [3, с. 47]. В процессе драматургического развития в сочинении минор перерождается в мажор, что композитор воспринимает как символ новой жизни во Христе. Источником идеи объединения мажорных и минорных красок в музыке А. Караманова мог стать и характерный для джазовой музыки блюзовый лад.

Одной из определяющих черт гармонического языка А. Караманова является «супертональность» – явление, возникающее в результате наложения со смещением интонационно-гармонических построений. Образование новой аккордики путем вертикализации лада является логическим продолжением идеи «синтетаккорда» Н. Рославца, «Прометеева аккорда» А. Скрябина (последний Н. Гуляницкая определяет как пример «аккорда-лада» [4, с. 28]).

Большую роль при организации драматургии концерта играет симбиотическая полистилистика (родство с темами С. Рахманинова, И. С. Баха, П. Чайковского, А. Скрябина), эстетика медитативности.